



נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל



מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

יתרו תשע"ו

פרשת שבוע

יחד כולם קדושה לך ישלשו
הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

דברינו לפרשת יתרו תשע"ד הסברנו את ההבדלים בין נוסח אשכנז לנוסח ספרד, למשפט הפתיחה של תפילת 'קדושה', הנאמרת בחזרת השי"ץ בשחרית ומוסף של שבת וחג. פסוקי הקדושה לקוחים גם מהפסוקים פרשתנו. מכיוון שה'קדושה' משמשת כציר המרכזי וכלבי של התפילה (רק יהודי יכול להבין את הלחץ של 'לא להפסיד קדושה') נקדיש גם השבוע את דברינו לתפילה זו.

נבואת ההקדשה שלו, מלמדנו הנביא ישעיהו אודות השרפים:

"וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְקֹקֵק צְבָאוֹת מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (ישעיהו פרק ו פסוק ג).

התרגום מנסה להסביר מה פשר הקדושה המשולשת? ומתרגם: "קְדוֹשׁ בְּשִׁמְי מְרוֹמָא עֲלָאָה בֵּית שְׁכִנְתָּיָה קְדוֹשׁ עַל אֲרֵעָא עוֹבַד גְּבוּרְתָּיָה קְדוֹשׁ לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלְמָא".

חז"ל הכניסו את דבריו לתוך 'קדושה דסידרא' המשמשת כחתימה לתפילת הבוקר וכפתיחה לתפילת מנחה של שבת וחג.

לפי תרגום יונתן כוונת הנביא ללמדנו כי קדושת היוצר, משמעותית גם בשמים גם בארץ והיא גם נצחית ותמידית בעבר בהווה ובעתיד.

אבן עזרא, ה'פשטן', מסביר בפשטות כי חזרה שלש פעמים משמעותה רבים.

הרד"ק לעומתו, מעשיר אותנו בשתי תובנות חדשות:

הראשונה - "ויש לפרש כי השלש תיבות הם על האל, וזכר שלש פעמים קדוש כנגד שלשה עולמות עולם העליון והוא עולם המלאכים והנשמות, ועולם התיכון והוא עולם הגלגלים והכוכבים, ועולם השפל והוא זה העולם, והנכבד בזה העולם הוא האדם, ואמר שהוא קדוש ומרומם ונעלה מג' העולמות ובשני העולמות יקדישוהו וירוממוהו [השרפים] בתהלתם והאדם גם כן בעולם השפל". אף על פי שהרד"ק משתמש במושגים אריסטוטליים נבאר את דבריו בלשון ימנו. על פי דבריו, הנביא בא ללמדנו כי הבורא הוא מעל כל חלקי הבריאה, החלקים הרוחניים שלה, כוחות הטבע (כח הכבידה, הכח האלקטרומגנטי והכוחות האטומיים החלש והחזק) והחלק הגשמי שלו, הכולל גם את הפן הגשמי של בני האדם.

הרד"ק מביא כפירוש שני את דברי רבי יהודה הלוי בעל ספר הכוזרי: "והחכם הכוזרי כתב כן וקדוש הוא כנוי שהוא נקדש ומרומם מְשִׁתָּאוֹת לו מדה ממידות הברואים ואם יקרא בהם, הוא דרך העברה (=משל), ועל כן שמע ישעיה, קדוש קדוש קדוש, עד אין תכלית (עד אין סוף, כלומר אין סוף לקדושתו), והטעם שהוא נקדש ומרומם משתשיגהו מאומה מטומאת העם, אשר השכין כבודו ביניהם וכן ראה אותו על כסא רם ונשא". כלומר, אין באפשרותנו להגדיר את הבורא או להבינו, כי הוא הרבה יותר מרומם מאתנו. לכן גם אם נשתמש בכל יכולת הפשטה שיש לנו, הכל יהיה רק בבחינת משל.

נסגור את המעגל, בפירושו של המלבי"ם: "לפי פשוטו הוא כענין מלך מלכי המלכים, ר"ל השם קדוש יותר ממי שהוא קדוש על כל הקדושים, ור"ל שאין קדוש כקדושתו".

(המעוניינים להמשיך ולהעמיק בנושא, מוזמנים לעיין בספרי ['צפנת ישעיהו'](#), אשר יצא לאור בהוצאת "ארץ חמדה"-קורן מגיד, לאחרונה)

השבת, נזכה לקרא אודות מעמד הר סיני, לקראתנו נצטוינו אנו להתקדש, כדי שנוכל ולא במעט להיות יותר קרובים למי שהוא "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ", הבה נתפלל כי נזכה לכך בכל יום.

<p>לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>	<p>לעיין רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לעיין ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לעיין מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
---	--	--	---	--

משי' ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב **הרב ראובן אברמן** זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מתנדך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות. לעיין [הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד](#)

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 סקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ביתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

מה עושים כשיש שמועות שבעל תפקיד מועל בכסף?

הרב עקיבא כהנא

הגמרא (גיטין נב) דנה בדיני אפוטרופוס, בתוך כל הדינים **היא מביאה (נב ע"ב) סיפור** על עמרם צבעא שהיה אפוטרופוס של יתומים, והקרובים הביאו עדויות לרב נחמן שהעידו שהוא משתמש בממון היתומים על מנת לקנות בגדים, רב נחמן אמר שאין בכך פסול מכיון שיתכן שהוא קונה בגדים מכובדים, על מנת שהוא יוכל לייצג אותם בכבוד. לאחר מכן הם אמרו לו שהוא קונה אוכל ושתייה בסכומים גדולים לעצמו למרות שלא ידוע שהוא עשיר. רב נחמן דחה גם את טענה זו בכך שיתכן שהוא מצא מציאה. אך לגבי הטענה שהוא גורם להפסדים בנכסי היתומים, הוא הודיע שאם יביאו עדות על כך, הוא אכן יסלק אותו.

מהרמב"ם (נחלות י, ז) עולה שהוא הבין שגמרא זו מדברת אך ורק באופן שאבי היתומים מינה את האפוטרופוס. במקרה כזה, גם אם יש חששות מסוימים, לא יכולים בית הדין להתערב בהחלטת האב, ולסלק את האפוטרופוס. **וכותב מגיד משנה** שהרמב"ם הבין כך, כי אם מדובר באפוטרופוס שמינו בית דין, הרי שבית הדין חייבים לאתר אדם נאמן וראוי, ואם הסתבר שהם טעו בהערכותיהם, עליהם לסלקו. לכן וודאי שמדובר בגמרא במקרה שבו אבי היתומים מינה את האפוטרופוס. לעומת הרמב"ם, **טור (סימן רצ) כתב** שהרא"ש לא חילק בדבריו בין אפוטרופוס שמינה אבי היתומים לבין אפוטרופוס שמינו בית הדין. **ים של שלמה (גיטין ה, ט) כותב** שאין לטור להביא ראיה מכך שאביו לא חילק, כי ילא ראיתי אינה ראיה, ואם היה הרא"ש יורד לכך היה סובר כרמב"ם.

אך גם הר"ן על הרי"ף **(כו ע"א - ע"ב ד"ה אימור) והרשב"א (בסוגיא ד"ה קא אכיל)** כתבו שהרי"ף חלק על הרמב"ם והסיבה שלא מסלקים אדם שיצאו עליו שמועות, היא בגלל שאין לחשוש לשמועות ששומעים על אדם שמוחק ככשר (וכן כתב המהר"ם ד"פ ד, רמג).

שולחן ערוך (חושן משפט רצ, ה) פסק כדברי הרמב"ם. **ורמ"א** הביא את סברת הרשב"א להלכה.

הרב גולדשמידט (פד"ר ב עמוד 27) עסק בדיון על אנשים שמונו כאפוטרופסים ומעלו בתפקידם, **ותירץ** את קושית הר"ן על הרמב"ם, שאף שסתם כך לא מחזיקים שמועות שיצאו על אדם כשר ככונות, מכל מקום במקרה כזה יש לומר שהמינוי בטל מעיקרו כי בית הדין חייבים לחקור על אודות כל שמועה שיצאה על מי שהם רוצים למנות כאפוטרופוס, ואם יש שמועה כזו, הרי שהמינוי בטל מעיקרו.

חכמת אדם (קמז, כג) למד מדין אפוטרופוס שאם אדם ממנה אדם אחר כגבאי צדקה, ובית הדין רואים שהנתונים של אותו אדם השתנו, הם יכולים לסלק אותו. ומכאן למדו שבכל משרה שאדם ממונה אליה על ידי בית הדין יש לפטרו אם יצאו עליו שמועות שהוא לא מתנהג כראוי בכספים.

סיכום: בגמרא נאמר שאפוטרופוס שיש שמועות שהוא מתנהל בכספי היתומים שלא כשורה לא מסלקים אותו, ונחלקו הראשונים האם מדובר רק כשמינהו אבי היתומים, או גם כשמינהו בית הדין, מזה למדו האחרונים לדין בעל תפקיד בצדקה, או בכל דבר אחר שנתמנה על פי בית דין שיתכן שיש לסלקו גם אם מדובר רק בשמועות שהוא מועל בתפקידו.

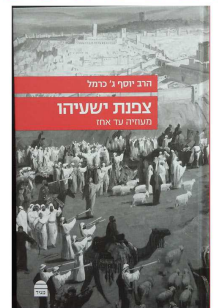
הספר **משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים)** מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.



לרכישה

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.



לרכישה

Torino, Italy

טורינו, איטליה

מרחשוון תשס"ז

עריכת קונצרט בבית כנסת ישן שאינו בשימוש

שאלה

האם מותר לערוך קונצרטים בבית כנסת שכבר אין מתפללים בו כי אם פעם בשנה בלבד, או שמא ראוי להימנע מכך, כהוראת ה"שרידי אש" (ב סי' יב), היות שעדיין הוא מוחזק כבית כנסת ושם בית כנסת עליו?

תשובה

אין להשתמש בבית הכנסת לשימושי חולין למיניהם, כמבואר בשו"ע: "בתי כנסיות ובתי מדרשות – אין נוהגין בהם קלות ראש כגון: שחוק והתול ושיחה בטילה, ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם"¹. בעריכת קונצרטים בבית הכנסת ייתכן שיש אף חומרה יתרה, כדברי ה"חתם סופר"². לדברים אלה יש להוסיף גם את דברי ה"שרידי אש" שצוינו בשאלה³, שאוסר קיום קונצרטים של חול בבית הכנסת אפילו ב"שעת הדחק" הגדולה של ימי שלטון הנאצים ימ"ש וגזרותיהם, אף שראה בעידוד היהודים בתקופה זו צורך מצווה, כמו שכתב שם. מטעמים אלה כתבנו⁴ שאין לערוך קונצרטים בבית הכנסת, מלבד במקרים מיוחדים שהוזכרו שם (קירוב רחוקים, מניעת מחלוקת וניצול ההזדמנות גם לאמירת דברי תורה לפני קיום הקונצרט – כל התנאים האלה כאחד). קדושת בית כנסת אינה פוקעת כתוצאה מאי שימוש בו, אלא רק כתוצאה מחורבנו, בצירוף תנאי שנעשה מראש שהקדושה תפקע כשיחרב (וגם זה רק לשימושים שאינם מגונים)⁵, או על-ידי מכירת בית הכנסת באופן ובמגבלות המפורטים בהלכה⁶. מהאמור עולה שגם אם אין מתפללים בבית הכנסת כלל – אין בכך כדי להתיר עריכת קונצרטים בבית הכנסת, וקל וחומר אם גם מתפללים בו לעתים (אף אם מדובר רק בפעם בשנה). ההקשר היחיד שבו יש משמעות לעובדה שאין מתפללים בבית הכנסת הוא ההקשר הנ"ל של מכירת בית כנסת, והוא שבבית כנסת שאין מתפללים בו לא קיימת המגבלה של "בית כנסת של כרכים" שאי אפשר למכרו⁷. אם אכן מעוניינים להפקיע את קדושת בית הכנסת על-ידי מכירתו – יש מקום לומר שאם מתפללים בבית הכנסת רק פעם בשנה דינו כבית כנסת שאין מתפללים בו⁸.

¹ שו"ע (או"ח סי' קנא סעי' א).

² שו"ת "חתם סופר" (ה השמטות, סי' קצב; וכן בחלק ו ליקוטים, סי' פד): "לנגן בבה"כ בכינור ועוגב לפענ"ד הוא מנוע מפרק יעל נהרות בבלי כי בודאי לשורר בפני הכשדים חשובים לבד היה די באומרים 'איך נשיר שיר ה' לפני בני נכר... וזהו שאמר 'שם ישבנו' – בהשקט ואפ"ה גם בכינו בזכרינו את ציון – כי אפילו אם הותר לשמחת חתן וכלה לשמח לב עגומי הגלות, אבל במקדש מעט אין נכון להראות שמחה לפניהם כעין שמחת ציון, כי אין שמחה ואין שחוק לפניו".

³ שם ב סי' יב, במהדורת "בני תורה" או"ח סי' יז. ה"שרידי אש" החמיר מאוד בעניין זה, וכתב: "אסור בכל אופן, ועל הרב למסור את נפשו על זה... ואפילו תקופח פרנסתו".

⁴ שו"ת "במראה הבזק" (ה תשובה יד).

גם לגבי "קונצרטים דתיים" כתב ה"שרידי אש" שאין רוח חכמים נוחה מכך, אלא שבוה כתב שיש מקום להתיר במקום מחלוקת, ובסוף התשובה סייג עוד ש"כל ההיתר רק בזה"י (ימי גזירות הנאצים)... ואי"ה כאשר ירחיב ה' את גבולנו אז נשוב בעז"ה להיות זהירים בקדושת ביהכ"ס בכל החומר". כמו כן הוא מדגיש שגם במצב זה יש להקפיד ש"לא יבואו אנשים ונשים בתערובת".

⁵ שו"ע (שם סעיף יא), ועיי"ש בשו"ע ובנושאי כליו אם תנאי מועיל גם בארץ ישראל או רק בחו"ל, ואם יש לומר שבכל מקום בחו"ל מסתמא נעשה על תנאי, או שרק בבבל נאמר שמסתמא נעשו בתי הכנסת על תנאי, וכן אם ישנם דברים שלגביהם מועיל תנאי אף בבנינו ולא רק בחורבנו, או שלשום דבר אין מועיל תנאי בבנינו.

⁶ שו"ע (שם סי' קנג).

⁷ "מגן אברהם" (סי' קנג ס"ק יב) ו"משנה ברורה" (שם ס"ק לג, בשם שו"ת המב"י"ט ג סי' קמג).

⁸ מסתבר שטעמו של המב"י"ט הוא שכשאינו מתפללים בבית הכנסת – גם אם הוא בית כנסת של כרכים ש"עשאוהו אדעתא דכולי עלמא" אין תועלת לכולי עלמא בהשארנו על כנו, שהרי גם אם יקלעו לעיר זו לא יוכלו להתפלל בבית הכנסת מהעדר מניין קבוע וכו'. ואף שיש מעלה לתפילה בבית הכנסת גם ביחידות, וגם ייתכן שיבואו מניין של אורחים, נראה שעיקר הצורך של כולי עלמא בבית הכנסת, שמחמתו אי אפשר למכרו, הוא היכולת להצטרף למניינים הקבועים בו – שזה דבר שכ"ח, מה שאין כן יצירת מניינים של אורחים, וזה גם עיקר שימוש של בית כנסת – מה שאין כן תפילה ביחידות. לפי זה יש לומר שקיום מניין פעם בשנה אינו נחשב לדבר שיש בו תועלת לכולי עלמא.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:

הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן